

Citation style

Pachner, Jaroslav: Rezension über: Robert Šimůnek (ed.), Historický atlas měst České republiky. 27: Sušice, Praha: Historický ústav AV ČR, 2014, in: Český časopis historický, 2016, 3, S. 835-838, DOI: 10.15463/rec.334779190

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

V knize nechybí seznam použitých pramenů a literatury jak k úvodním kapitolám, tak k lexikografické části (s. 277–292), seznam zkratk a seznam vyobrazení (s. 293–296), vypracované Evou Semotanovou, přičemž zejména reprodukce kartografických a ikonografických pramenů představují vítané doplnění textu. Nezbytností vzhledem k tématu jsou také resumé v anglické, polské a německé verzi (s. 299–311).

Kniha *Kladsko. Historiografický lexikon* spojuje výsledky výzkumu historiografického, historicko-geografického i regionálně-geografického, a plní tak hned několik rolí: vedle historiků, zabývajících se regionem Kladska či jeho částí v minulosti, a geografů, sledujících tuto oblast v současnosti, může být užitečná i pro další zájemce ryze z hlediska cestovního ruchu nebo turistiky a poskytovat řadu dalších údajů. Pro identifikaci kladských toponym pak představuje dosud nejaktuálnější a nepřesnější zdroj.

Marie Ryantová

Historický atlas měst České republiky, svazek č. 27 – Sušice

Vědecký redaktor Robert ŠIMŮNEK. Autorský kolektiv:

Jan Lhoták, Martin Pták, Eva Semotanová, Robert Šimůnek.

Praha, Historický ústav AV ČR 2014, 20 + XV s. textu, 41 mapových listů,

ISBN 978-80-7286-229-0.

Od období let 1995–1997, kdy vyšly první svazky Historického atlasu měst České republiky (dále HAM ČR), věnované Litoměřicím, Pardubicím, Českým Budějovicím a Děčínu,¹ se tyto atlasy podařilo vydat do svazku pro město Sušici úctyhodný počet dvaceti sedmi českých a moravských měst.² Většina svazků HAM ČR (s výjimkou Chrudimi, Chomutova, Prahy – Královských Vinohrad a Kadaně) se dočkala i anotací, zpráv a recenzí na stránkách odborných sborníků a periodik.³

Vznik historických atlasů evropských měst iniciovala Mezinárodní komise pro dějiny měst. Jejich účelem je obohatit srovnávací studium dějin měst a shromáždit materiál pro hlubší poznání urbanizačního procesu v Evropě. Atlasy mají jednotnou základní koncepci, vypracovanou v letech 1967–1968. V každém z nich by měly být publikovány minimálně tři plány daného města (z předindustriálního období počátku 19. století; z konce 19. století a ze současnosti), které mohou být doplněny dalšími obrazovými a mapovými materiály. V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století začaly svazky historických atlasů měst vycházet ve Velké Británii, Německu, Rakousku, Nizozemsku, Dánsku, Finsku, Francii,

1 Jejich soubornou recenzi s cennými postřehy uveřejnil František HOFFMANN, *Nad prvními svazky Historického atlasu měst České republiky*, Časopis Matice moravské 117, 1998, s. 477–486.

2 Společné úvody ke svazkům historického atlasu č. 1–5, 5–10, 11–20 a 21–25 jsou přístupné na webové stránce <http://www.hiu.cas.cz/cs/mapova-sbirka/historicky-atlas-mest-cr/charakteristika.ep/> (citováno 7. 3. 2015). Dále srov. Eva SEMOTANOVÁ, *Historický atlas měst České republiky 1994–2012. Výsledky, zkušenosti, perspektivy*, Historická geografie 36/1, Praha 2010, s. 150–155.

3 Údaje o těchto recenzích jsou připojeny k citacím jednotlivých svazků v bibliografické databázi Historického ústavu Akademie věd České republiky v. v. i. (<http://biblio.hiu.cas.cz/>).

Irsku, Itálii a Švédsku. V Československu vyvrcholily přípravy na tvorbu historického atlasu měst v roce 1980, kdy se zrodila maketa svazku, věnovaného Litoměřicím. Dál ale do roku 1989 projekt nepokročil. Na nové základy byla postavena koncepce HAM ČR v roce 1994 a jeho propozice jsou dílem především Evy Semotanové a Josefa Žemličky.⁴

Svazky HAM ČR se skládají z textové a kartografické části. Textová část je věnována historii dané lokality a obsahuje komentáře k mapám a vyobrazením. Materiály, shromážděné v kartografické části, se dělí na reprodukční a interpretační. Řazení mapových listů je tematicko-chronologické. První tematický okruh tvoří reprodukce částí historických map Čech a Moravy, zachycujících širší okolí města, a kartografických podkladů, dokumentujících jeho vlastní územní vývoj a výhledy rozvoje ve zveřejněných územních plánech. Za nimi následuje další ucelený soubor kolmých leteckých snímků města. Třetí tematický celek je vyhrazen interpretačním materiálům (digitálním modelům vybraného kartografického materiálu a rekonstrukčním mapám) a v posledním jsou soustředěny barevné reprodukce obrazů, vedut a dobových pohlednic. Součástí každého svazku je rovněž soupis literatury k dějinám příslušného města. I když bývá označován jako „výběrový“ či „základní“, u většiny měst se jedná o jejich nejrozsáhlejší publikovanou bibliografii.

Titulní stranu sušického 27. svazku v standardních okrově žlutých deskách zdobí, jak je pro HAM ČR typické, černobíle provedený městský znak a vyobrazení Sušice – pohled od západu z roku 1822. Textový popis historického a územního vývoje Sušice doprovází 74 příloh a fotografií v černobílém tiskovém provedení (s. 1–20). Další volné dvojlisty, tištěné petitem, obsahují nejprve podrobný seznam map, plánů a vyobrazení (s. I–V). Jednotlivé položky tohoto seznamu kromě údajů o uložení a rozměrech předloh, autorech jejich reprodukcí a tvůrcích rekonstrukčních map přinášejí doplňující poznámky. Ty mají podobu podrobného komentáře, prohlubujícího rámcový výklad v textové části. Zbytek dvojlistů vyplňuje německý a anglický překlad stručnější verze úvodního textu a základních identifikačních údajů ze seznamu map, plánů a vyobrazení (s. V–XV). Kartografická část sušického svazku se skládá ze 41 mapových listů, obsahujících převážně barevné fotografie map, plánů a obrazových materiálů a příloh. Jejich předlohy poskytlo 18 institucí.

Pod úvodní textovou částí sušického historického atlasu jsou podepsáni tři autoři – Jan Lhoták, Martin Pták, Robert Šimůnek. Ti se spolu s dalšími třinácti kolegyněmi a kolegy podíleli i na výběru kartografických příloh a komentářích k nim. Základní bibliografii k dějinám Sušice sestavil Jan Lhoták. Úvodní část je rozčleněna do jedenácti kapitol, sledujících proměny Sušice od jejich počátků do současnosti.

Sušice byla na místě staršího osídlení (zachyceného archeologickými výzkumy již od 11. století) založena v období vlády Václava II. v poslední třetině 13. století. V roce 1322 povolil král Jan Lucemburský výstavbu městské hradby. Původní městský areál byl vytyčen na levém břehu Otavy při soutoku s potokem Roušarkou okolo náměstí o rozměrech 74 na

⁴ Genezi historických atlasů evropských měst, zrod HAM ČR a jeho koncepci popsala Eva SEMOTANOVÁ, „Historický atlas měst České republiky“ se představuje, *Historická geografie, Miscellanea*, Praha 1997, s. 380–383; dále srov. TÁŽ, *Historický atlas měst – evropský projekt ke srovnávacím dějinám městských aglomerací*, Seminář a jeho hosté II. Sborník příspěvků k nedožitým 70. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového, *Documenta Pragensia* 23, Praha 2004, s. 325–342.

182 metrů v ose sever – jih. Město oválného půdorysu s kostelem sv. Václava bylo obeháno dvojitým pásem hradeb s vodními příkopy. Opevnění doplněné ve druhé polovině 15. století je zajímavé skutečností, že zde bylo preferováno využití dvojitého vodního příkopu, širokých parkánů a dnes zaniklých dřevěných srubů, před mohutností zděné hradby a věží nebo bašt.

Vlastní ohrazené město doplňovala ještě předměstí – Hořejší předměstí za Říšskou branou, Dolejší za Pražskou branou při cestě na Prahu, pravobřežní předměstí s kostelem Nanebevzetí Panny Marie za mostem přes Otavu (Nuželice, které mohlo být předlokační osadou). Před mostem na levém břehu Otavy bývala Klášterní brána. Středověké a raně novověké Sušici jsou věnovány čtyři mapy, reprodukce ikonografického charakteru a tři interpretační zpracování. Další kapitoly z historie Sušice sledují významné mezníky jako počátky institucionálního města, Sušici v době husitské revoluce, konjunkturu města v 16. století, třicetiletou válku a pobělohorské období s výstavbou kapucínského kláštera a dominantní poutní kaple nad městem, katastrofu roku 1707 (velký požár města) a její následky v 18. století. Kapitola ve znamení industrializace a spolkového života (1839–1918) zahrnuje rozvoj sirkařského průmyslu a stavbu železnice i výstavbu veřejných budov. Kapitola Letovisko a horské klimatické místo (1918–1947) zahrnuje rozvoj města s výstavbou nové čtvrti Burynka, s oceněním úsilí starosty Jan Seitce (1892–1944) a architektů Freiwalda a Böhma. Kapitola socialistická Sušice (1948–1989) se zaměřuje na výstavbu sídlišť a rozšiřování průmyslových staveb SOLO, poslední kapitola ukazuje vývoj po roce 1989, současnou výstavbu, územní plány a možnosti směřování Sušice do budoucna.

Nejvíce obrazového a kartografického materiálu je zaměřeno na období necelých sto padesáti let, v němž se Sušice stala letoviskem a tak zvanou „bránou Šumavy“. Během této doby se zásadním způsobem změnila tvářnost města. Průmyslové areály v kombinaci s reprezentativními veřejnými budovami, z nichž některé vynikají vysokou architektonickou hodnotou, vtiskly Sušici osobitou urbanistickou atmosféru zasazenou do dramatické podhorské krajiny, obohacené tokem řeky Otavy. Prostorové vztahy mezi původním městem a novým osídlením zřetelně objasňuje čtveřice svislých leteckých snímků na mapových listech č. 29–32. Všechny mají stejný územní rozsah a ukazují Sušici s okolní volnou krajinou v roce 1951, začínající bytovou výstavbu v roce 1973, její rozšíření v letech 1994 a 2011. Obdobnou vypovídací hodnotu mají i srovnávací negativní plány a digitální modely území starého a nového na mapovém listu č. 34 – mapa 43a, 43b a vývoje krajinného reliéfu v tomto území na mapovém listu č. 34 – mapa 43c, 43d.

Samotný text a komentáře k obrazovým a mapovým reprodukcím jsou zpracovány s pečlivostí a precizností, jež se u jednotlivých svazků HAM ČR stává tradicí. Je pouze škoda, že nebyly doplněny další rekonstrukční mapy, které některé historické atlasy obsahují, jako je třeba mapa městského majetku nebo vývoje církevní organizace okolí Sušice.

Koncepcí zpracování, bohatým kartografickým a obrazovým materiálem (některé veduty a mapy jsou zveřejněny poprvé), objasněním prostorových vazeb města k nové výstavbě a dokumentace regulačních plánů, územních plánů a studií důležitých pro vývoj a směřování města, je recenzovaný svazek HAM ČR Sušice po všech stránkách úspěšným příspěvkem pro oživení historické paměti města. Kromě toho také otevírá před historickou

geografií možnost nového badatelského tématu: promyslet, jak s použitím typově stejné
pramenné základny plošně zdokumentovat další města jihozápadních Čech, jako blízkých
Horaždovic, Klatov, Strakonice, případně některých menších sídel v regionu. Ty by si
podobnou regeneraci své historické paměti nepochybně zasloužily také.

Jaroslav Pachner

